

УДК 364:621.311

Є.С. Градобосва, канд. екон. наук

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ, Україна

ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНЕ ГОСПОДАРСТВО МІСТ УКРАЇНИ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ**Е.С. Градобоева**, канд. экон. наук

Институт экономико-правовых исследований НАН Украины, г. Киев, Украина

ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОЕ ХОЗЯЙСТВО ГОРОДОВ УКРАИНЫ: ПРОБЛЕМЫ И НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ**Yelyzaveta Hradoboieva**, PhD in Economics

Institute of Economic and Legal Research under NAS of Ukraine, Kyiv, Ukraine

PUBLIC UTILITY ECONOMY OF UKRAINE CITIES: PROBLEMS AND DIRECTIONS OF ENERGY EFFICIENCY IMPROVEMENT

Досліджено сучасний стан енергозбереження та проблемні аспекти забезпечення енергетичної ефективності житлово-комунального господарства міст України. На ґрунті цього визначено передумови та запропоновано основні напрями підвищення енергетичної ефективності житлово-комунального господарства, збільшено згруповані у блоки економіко-правих та організаційно-технологічних заходів, які враховують відповідні вимоги положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і сприяють оптимізації інтересів органів державної влади й управління, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання в житлово-комунальному комплексі, територіальної громади.

Ключові слова: житлово-комунальне господарство, місто, енергетична ефективність, енергозбереження, підприємство, тарифи, собівартість.

Исследовано современное состояние энергосбережения и проблемные аспекты обеспечения энергетической эффективности жилищно-коммунального хозяйства городов Украины. На основе этого определены предпосылки и предложены основные направления повышения энергетической эффективности жилищно-коммунального хозяйства, укрупнены сгруппированные в блоки экономико-правых и организационно-технологических мероприятий, учитывающих соответствующие требования положений Соглашения об ассоциации между Украиной и Европейским Союзом и способствующие оптимизации интересов органов государственной власти и управления, органов местного самоуправления, субъектов хозяйствования в жилищно-коммунальном комплексе, территориальной громады.

Ключевые слова: жилищно-коммунальное хозяйство, город, энергетическая эффективность, энергосбережение, предприятие, тарифы, себестоимость.

The current state energy-savings and problematic aspects of energy-efficiency's in the public utility economy cities of Ukraine. On the basis of the determined backgrounds and provides the main areas of energy efficiency in the public utility economy, enlarged grouped in blocks of economic and legal, organizational and technological measures that take into account the relevant requirements of the Association Agreement between Ukraine and the European Union, and contribute to the optimization of public interest power and administration, local government and business entities in the public utility sector, the local community.

Key words: public utility economy, city, energy-efficiency's, energy-savings, enterprise, tariffs, costs.

Постановка проблеми. Очевидно, що від стабільності функціонування енергосистеми визначальною мірою залежать розвиток виробництва і життєздатність соціальної сфери. Отже, забезпечення енергетичної безпеки й енергетичної ефективності країни по праву відноситься до найбільш актуальних і важливих завдань економіки держави. Загалом потенціал енергоефективності будь-якої країни можна поділити на дві складові: заходи у промисловості та заходи у комунальній сфері. При цьому світовий досвід реалізації програм енергоефективності та дослідження українських учених у цій сфері доводять, що житлово-комунальне господарство (далі – ЖКГ) має найвищий потенціал підвищення енергоефективності та найменшу вартість відповідних програм.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Жвавий науковий інтерес дослідників, а також багатоваріантність поглядів щодо напрямів реформування ЖКГ, особливостей ціноутворення на продукцію (послуги) підприємств галузі з метою реалізації завдань забезпечення підвищення її енергетичної ефективності підтверджує актуальність, значимість і серйозність досліджуваної проблеми. Так, серед науковців, роботи яких присвячені визначенню основних контурів розвитку ЖКГ у сучасних умовах, пошуку на-

прямів удосконалення системи фінансового забезпечення розвитку житлово-комунальної інфраструктури, дослідженню проблем тарифоутворення та перспектив формування ефективної тарифної політики підприємствами з надання житлово-комунальних послуг з урахуванням державної політики в цій сфері, слід виокремити Ю. Будніченка, В. Лагутіна, І. Запатріну [1–3]. У системі міського комплексу організаційні та економічні аспекти забезпечення створення сучасних форм господарювання у житлово-комунальній сфері, зарубіжний досвід і вітчизняна практика використання механізму державно-приватного партнерства в інфраструктурному забезпеченні комунального господарства розглянуто в дослідженнях зарубіжних та вітчизняних науковців: М. Жеррарда, М. Андрійчука, Ю. Боброва, В. Полуянова [4–7]. Вагомий внесок у дослідження економіко-правових особливостей забезпечення енергозбереження та впровадження політики енергоефективності в Україні зроблено вченими-економістами та юристами М. Булгаковою, Г. Джумагельдієвою, О. Калашніковою [8–10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. При цьому більш глибокого теоретичного та емпіричного наукового дослідження потребують багатоаспектні питання забезпечення енергоефективності ЖКГ міст України, що набули особливої гостроти в умовах підписання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода). Так, п. (і) ст. 338 гл. 1 Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди регламентовано сприяння енергоефективності та енергозбереженню, у т. ч. через формування політики щодо енергоефективності та структури права і нормативно-правової бази з метою досягнення значного прогресу відповідно до стандартів ЄС, зокрема ефективну генерацію, виробництво, транспортування, розподіл та використання енергії на основі функціонування ринкових механізмів [11]. При цьому країнами ЄС ухвалено нову енергетичну політику до 2030 р. Зокрема, Європейська рада схвалила Угоду по клімату та енергії для Європи в період 2020–2030 рр., яка містить пункти щодо підвищення енергетичної безпеки, зниження рівня залежності у сфері енергетики (передусім, це стосується російських поставок газу), розвитку відновлюваних джерел енергії, зменшення викидів парникових газів в атмосферу, збільшення енергоефективності на 27 % до 2030 р. тощо.

Мета роботи. Головною метою цієї роботи є аналіз сучасного стану й оцінювання проблем енергозбереження та енергетичної ефективності ЖКГ міст України, а також визначення передумов і основних напрямів її підвищення.

Виклад основного матеріалу. Слід констатувати, що підвищення енергетичної ефективності ЖКГ міст України – виклик сучасності, оскільки енергоефективність – це інструмент, який дозволить у середньо- і довгостроковій перспективі одночасно досягти дотримання й оптимізації інтересів:

– *держави, органів державної влади й управління*, пов'язаних із підвищенням енергетичної безпеки України, зменшенням шкідливої екологічної дії унаслідок використання енергоресурсів та в цілому із забезпеченням цілей енергетичної політики держави і виконання умов та положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії та їхніми державами-членами;

– *органів місцевого самоврядування*, пов'язаних з відсутністю соціальної напруженості завдяки безперервному та якісному забезпеченню населення житлово-комунальними послугами;

– *суб'єктів господарювання в ЖКГ*, пов'язаних з подоланням технологічної відсталості комунального господарства, яка обумовлює неефективне надмірне використання цінних ресурсів, відсутністю збоїв у роботі підприємств сфери життєзабезпечення, зменшенням витрат і, відповідно, собівартості надання послуг, скороченням витрат тепла в

мережах та втеч води завдяки впровадженню енергоефективних технологій і модернізації комунальної інфраструктури, що в сукупності дозволить досягти рентабельності комунальних послуг, підвищити конкурентоспроможність й ефективність діяльності підприємств, сприятиме припливу інвестицій у ЖКГ міст України;

– *споживачів послуг* (населення, підприємств, бюджетних організацій), пов'язаних зі стабільним і безперебійним забезпеченням всіх груп споживачів послугами підприємств ЖКГ, поліпшенням їх якості та виключенням зі структури тарифу на послуги непродуктивних витрат та витрат енергоресурсів тощо.

Як свідчить аналіз наукових джерел [3, с. 29–41; 5; 8; 9], а також оцінка практичного досвіду впровадження політики енергоефективності у комунальній сфері окремих міст України [6; 10], найбільш гострими *проблемами*, що призводять до високої енерговитратності та перешкоджають успішній реалізації заходів із *забезпечення енергетичної ефективності у ЖКГ*, нині є:

– високий відсоток моральної і технічної зношеності комунальної інфраструктури та в цілому основних енергетичних фондів та будівельних конструкцій, використання застарілих технологій; незадовільний технічний стан зовнішніх мереж і об'єктів тепло-, водопостачання і водовідведення (зокрема, втрати тепла через неякісну ізоляцію трубопроводів та пошкодження труб у деяких випадках становлять 15–25 % від відпущеної теплової енергії проти 13 %, які передбачені затвердженими нормами);

– вичерпані допустимі терміни експлуатації енергогенерувального обладнання (у багатьох містах перевищує 20 років) та потребує суттєвої модернізації, більшість котелень працюють з низьким коефіцієнтом корисної дії (менше 80 %); на котлах встановлені застарілі запальвальні пристрої й автоматика, що не дає можливості економити енергоресурси, що призводить до значної (від 10 % до 50 % залежно від міста) перевитрати газу порівняно із сучасними котлами, а також до додаткового забруднення атмосфери;

– незадовільний рівень теплоізоляції будівель житлового фонду та бюджетних установ (вік значної кількості житлових будинків, що були побудовані без урахування перспектив енергозбереження, сягнув 40–50 років);

– неповне виконання підприємствами ЖКГ міст України запланованих заходів програм економічного і соціального розвитку, а також заходів з фінансового оздоровлення, енергозберігаючих, інвестиційних, інноваційних проектів, у зв'язку зі значними обсягами дебіторської заборгованості відсутні кошти на модернізацію й оновлення фондів, здійснення поточних і капітальних ремонтів основного обладнання, що, у свою чергу, обумовлює значні втрати тепла, витік води в мережах при транспортуванні, збільшення технологічних витрат питної води та врешті призводить до збільшення собівартості наданих послуг;

– інноваційні розробки у сфері життєзабезпечення, у т. ч. із забезпечення енергозбереження й підвищення енергоефективності, не мають масового впровадження і достатнього фінансування;

– недосконалість системи державного регулювання природних монополій, відсутність дієвих важелів впливу держави на суб'єктів ринку житлово-комунальних послуг;

– відсутність до цього часу ефективного власника житла та дефіцит фінансових коштів і, внаслідок цього, – уповільнена динаміка реалізації заходів із термомодернізації та підвищення енергоефективності будівель;

– недосконалість чинної законодавчої та нормативно-правової бази, що регламентує відносини в ЖКГ, зокрема в частині обслуговування, утримання та управління житловим фондом, регулювання особливостей прав власності в багатоквартирному житловому будинку, в тому числі відсутність прозорих та якісних механізмів інвестування у ба-

гатоквартирні будинки, невизначеність ролі держави у цьому процесі (зокрема, недосконалість діючих механізмів державної допомоги, часткової компенсації витрат мешканців на підвищення енергоефективності житла).

Як наслідок, нині, як і протягом багатьох років поспіль, ЖКГ переважної більшості міст України демонструє збитковість функціонування. Це пов'язано, насамперед, з тим, що фінансування галузі здійснюється за залишковим принципом, при дефіциті бюджету коштів вистачає лише на поточні видатки, без капітальних вкладень. У системах комунальної енергетики є величезні втрати, які становлять 22 % при виробництві, 25 % при транспортуванні та 30 % при споживанні тепла. Отже, сукупні втрати досягають 80 % [12].

При цьому *основні шляхи підвищення потенціалу енергоефективності у ЖКГ міст України можна збільшено згрупувати у:*

I. Економіко-правові заходи, включаючи:

1.1. Подальше вдосконалення системи тарифного регулювання енергетичних ринків із дотриманням вимог директив ЄС, якими регламентуються спільні правила внутрішнього ринку електроенергії (№ 2003/54/ЄС) [13] та газу (№ 2003/55/ЄС) [14], і відповідну оптимізацію тарифної політики підприємств, що надають послуги тепло-, водопостачання, водовідведення.

Узагальнюючи нормативні положення та вимоги перелічених директив щодо тарифоутворення, тарифорегулювання, тарифної системи, можна виділити декілька основних принципів регулювання енергетичних ринків ЄС і Енергетичного співтовариства:

– недискримінаційний доступ до користування інфраструктурними мережами здійснюється на основі прозорої тарифної системи, що відшкодовує всі економічно обґрунтовані витрати;

– прозорість, публічність і зрозумілість тарифної системи є основою для економічної стабільності галузі, що дозволяє отримувати додаткову інформацію для прийняття рішень про стратегічне інвестування в розвиток енергетичних потужностей та забезпечує публічно-суспільне усвідомлення і сприйняття діяльності природних монополій;

– заборона будь-якого перехресного субсидювання та надання можливостей певного державного втручання для задоволення окремих важливих потреб суспільства в межах, що не завдають шкоди іншим учасникам ринку;

– незалежність регуляторного органу, що є запорукою створення об'єктивних і прозорих правил гри на ринку. Крім функцій безпосередньо регулювання, ці органи проводять обов'язковий регулярний моніторинг діяльності енергетичних підприємств з відповідним інформаційним висвітленням, а також прогнозують потреби економіки і суспільства загалом щодо споживання енергетичних ресурсів у довгостроковій перспективі, що є основою для визначення векторів подальшого розвитку галузі.

Отже, прозора модель тарифної системи, яка відповідає переліченим умовам та положенням відповідних директив ЄС [13–14], забезпечуватиме розбудову достатніх енергетичних потужностей, їх якісну і збалансовану роботу, сталість розвитку в довгостроковій перспективі, слугує базою регулювання енергетичних ринків країн ЄС, набутий позитивний досвід яких міг би бути доцільним для використання в Україні. Так, зокрема, в Україні нині використовується модель ціноутворення «витрати плюс» у поєднанні з регулюванням норми прибутку, що передбачає повернення операційних витрат виробництва плюс витрати на залучення капіталу. При цьому регулюванню підлягають механізми нарахування витрат. Аналіз досвіду тарифоутворення європейських країн дозволяє стверджувати, що більшість з них віддають перевагу більш сучасній моделі тарифоутворення, яка ґрунтується на регулюванні цінових обмежувачів (так звана модель «RPI-X фактора»), що фактично заснована на принципах урахування витрат мо-

делі регулювання прибутку та надає регуляторному органу можливість встановити мінімальну ціну на певний строк. Протягом цього строку підприємство прагне до максимізації прибутку за рахунок впровадження ефективних технологій і, відповідно, зменшення операційних витрат. У Великобританії, Нідерландах і Швеції успішно застосовується модель порівняльної конкуренції, яка являє собою варіант дещо «удосконаленої» попередньої моделі тарифоутворення через фіксування ціни не лише на основі обґрунтованих витрат, а й у порівняльному аналізі з іншими схожими сферами діяльності підприємств [1, с. 89–90].

При цьому слід враховувати той факт, що у процесі застосування будь-якої з перелічених моделей ціноутворення як кінцева ціна енергетичних ресурсів, так і, відповідно, тарифи на житлово-комунальні послуги, матимуть у динаміці стійку тенденцію політично непопулярного збільшення для всіх категорій споживачів, яке обумовлене, з одного боку, цілком об'єктивним чинником світової тенденції щорічного зростання вартості паливно-енергетичних ресурсів, а з іншого – тим, що в Україні протягом багатьох років поспіль діяли регуляторно занижені тарифи інфраструктурної мережі та на послуги, що надаються підприємствами сфери життєзабезпечення. Отже, з переходом на ринкові принципи розрахунку витрат із дотриманням вимог та положень щодо ціноутворення та цінорегулювання, що встановлюються законодавством ЄС, їх питома вага в кінцевій ціні споживання природно зростатиме.

Таким чином, впровадження механізмів тарифоутворення з прозорою структурою складових елементів, перехід на принцип покриття економічно обґрунтованих витрат і застосування диференційованої тарифної шкали за методом, використовуваним безпосередньо на європейському ринку, що забезпечуватиме заохочення розроблення та встановлення тарифів на енергоресурси та послуги, які б сприяли енергоефективності, а не навпаки – стимулюванню зростання попиту на енергетичні ресурси, а також поступове уникнення явного та прихованого перехресного субсидювання в галузі, донині наявного в Україні, дозволить досягти кінцевої мети реформування енергетичної галузі та ЖКГ у межах положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

1.2. Запровадження комерційного обліку теплової енергії, води та водовідведення у сфері комунальних послуг для всіх категорій споживачів, що забезпечить раціональне використання і збереження цих ресурсів, дозволить ліквідувати їх нераціональні втрати і, таким чином, сприятиме зменшенню негативного впливу на економіку України від значного зростання цін на імпортований природний газ, підвищенню рівня енергетичної безпеки держави.

1.3. Реалізацію механізмів державно-приватного партнерства в інфраструктурному забезпеченні ЖКГ міст України.

Оскільки більшість проектів модернізації житлового фонду і комунальної інфраструктури потенційно є комерційно вигідними, інвестиційно привабливим як для закордонних, так і для вітчизняних інвесторів, дуже необхідним в умовах, що склались у комунальному секторі економіки України, є створення підґрунтя для притоку приватних інвестицій у ЖКГ. У зв'язку з цим необхідною є розробка механізмів державної підтримки і залучення позикових коштів на відновлення, модернізацію та розвиток комунальної інфраструктури на основі сучасних технологій і матеріалів, упровадження сучасних будівельних стандартів з енергозбереження та забезпечення контролю за дотриманням їх вимог. Проблема стимулювання притоку інвестицій у відновлення та модернізацію житлово-комунальної інфраструктури вимагає удосконалення нормативно-правової площини та організаційно-управлінського забезпечення для реалізації механізмів державно-приватного партнерства в ЖКГ. При цьому велика роль у реалізації цих заходів може належати профільним науково-дослідним установам, які, ґрунтуючись на

відповідному всебічному економічному аналізі та соціологічних дослідженнях, а також моніторингу стану ЖКГ міст України, розроблятимуть можливі перспективні варіанти його організації, забезпечуючи, зокрема, реалізацію механізмів державно-приватного партнерства в ЖКГ науковими розробками і висококваліфікованими фахівцями.

Крім того, оскільки реалізація механізмів державно-приватного партнерства у сфері життєзабезпечення – досить специфічне питання, зокрема в частині меж допущення розвитку відповідних процесів та їх впливу на енергетичну та в цілому національну безпеку держави, в літературі не стихають спори щодо ставлення науковців та фахівців-практиків, представників влади та бізнесових структур до використання державно-приватного партнерства в інфраструктурному забезпеченні комунального господарства (думки коливаються від схвалення принципів такого співробітництва до різко негативного ставлення) [4–7]. У зв'язку з цим Кабінету Міністрів України доцільно розробити систему державного довгострокового фінансового планування в системі державно-приватного партнерства у ЖКГ; розробити та впровадити моніторинг ефективності реалізації відповідних проектів.

II. Організаційно-технологічні заходи, включаючи:

2.1. Зменшення наявних втрат у системі тепло-, водопостачання. Цей напрям обумовлює необхідність впровадження енергоефективної реконструкції житлового фонду, енергозберігаючих технологій при ремонті внутрішньобудинкових систем тепло-, водопостачання, конструктивів будівель. Що стосується термомодернізації та підвищення енергоефективності житлового фонду України, необхідним є прийняття розроблених Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України відповідних законопроектів (зокрема, «Про особливості здійснення права власності у багатоквартирному будинку» (№ 4463а від 11.08.2014 р.), «Про житлово-комунальні послуги» (№ 4563а від 29.08.2014 р.), «Про енергетичну ефективність будівель» тощо) та підготовка відповідних підзаконних актів на виконання останніх.

2.2. Зменшення наявних втрат тепла, втеч води при транспортуванні, мінімізація/ліквідація витоків теплоносія. Підвищення надійності та якості теплопостачання вимагають проведення робіт із заміни фізично і морально застарілого генерувального устаткування, оптимізацію їх роботи, прокладення нових сучасних типів трубопроводів з попередньою теплоізоляцією, використання нового устаткування й енергоефективних технологій, у т. ч. застосування вискоелективних теплообмінників, теплонасосних і когенераційних установок. Щодо наднормативних втрат води в мережах при транспортуванні до кінцевого споживача, то для усунення цієї проблеми необхідно є повна реконструкція мереж і споруд із зміною схем водопостачання, заміною діаметрів та протяжності мереж, зміною потужностей, які в багатьох містах України фактично використовуватимуться лише на 50 %.

2.3. Продовження впровадження енергозберігаючих заходів, які дозволяють економити енергоресурси. До цього, зокрема, закликав перший заступник Міністра регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України В. Кістіон на селекторній нараді з центральними органами виконавчої влади, обласними та Київською міською державними адміністраціями, органами місцевого самоврядування і теплопостачальними підприємствами України з питань забезпечення сталого проходження опалювального сезону 2014–2015 рр. та скорочення споживання природного газу теплопостачальними підприємствами на 30 %, у зв'язку з чим представникам регіонів було запропоновано переглянути обласні Плани зі зменшення споживання природного газу теплопостачальними підприємствами, та в разі необхідності внести корективи і забезпечити дотримання лімітів споживання газу протягом опалювального періоду. Для забезпечення системного підходу до завдання забезпечення енергетичної безпеки

держави, підвищення її енергоефективності, зокрема завдяки вирішенню питання скорочення споживання природного газу Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України спільно з Інститутом технічної теплофізики розроблено Програму модернізації систем теплопостачання України на 2014–2015 рр. (далі – Програма), яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 17.10.2013 № 948 [15]. Реалізація заходів Програми, які враховують регіональний аспект та дозволяють змінити формат сфери теплопостачання на енергоефективний, спрямований на запровадження новітніх технологій та використання всього спектра можливих енергоносіїв для виробництва теплової енергії, забезпечить зменшення на 49,6 % базового обсягу споживання природного газу за рахунок його економії (25,4 %) та заміщення альтернативними видами палива (24,2 %) [12]. При цьому слід зазначити, що для реалізації Програми в Україні існують достатні виробничі потужності за рахунок вітчизняних виробників, а як альтернативне паливо буде використовуватися вітчизняне вугілля, торф, відходи деревини тощо.

Оскільки проекти у сфері теплопостачання – самоокупні, пріоритетною є робота із залучення ресурсів міжнародних фінансових установ. Окремі кроки в цьому напрямку вже зроблено. Так, Міністерством регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України спільно з муніципалітетами напрацьовано певний досвід залучення кредитних ресурсів у сферу теплопостачання з різними фінансовими установами, зокрема це Світовий банк (понад 4 млрд грн), Демо Україна (НЕФКО) (160 млн грн) [12]. Водночас ЖКГ загалом та підприємства галузі зокрема потребують подальших стратегічних кроків Уряду, включаючи законодавчі ініціативи, спрямовані на стимулювання підвищення ефективності діяльності господарюючих суб'єктів сфери життєзабезпечення, покращення їх технічного та фінансового стану, забезпечення ресурсами, необхідними для обслуговування та відновлення технічної інфраструктури і підвищення інвестиційної привабливості, стимулювання енергозбереження.

Висновки і пропозиції. Резюмуючи вищенаведене, можна зробити такі висновки:

1. Підвищення енергоефективності економіки України в цілому та ЖКГ міст зокрема повинно стати одним з пріоритетів державної політики на середньо- та довгострокову перспективу, оскільки сприятиме дотриманню та оптимізації інтересів органів державної влади й управління, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання в ЖКГ, споживачів послуг, територіальної громади.

2. Заходи з підвищення енергоефективності в ЖКГ складаються з економіко-правових важелів (у першу чергу, мається на увазі цінове (тарифне) регулювання) та організаційних і технологічних заходів.

3. На заходи з реалізації завдань забезпечення енергозбереження та підвищення енергоефективності в комунальному секторі економіки України, потрібні чималі кошти у поєднанні з їх ефективним використанням, що обумовлює необхідність термінового створення ефективного власника й використання сучасних форм господарювання в ЖКГ.

При цьому перспективи подальших досліджень полягають у пошуку напрямів удосконалення моделі тарифоутворення, використовуваних у ЖКГ та суміжних галузях (зокрема, тарифного регулювання енергетичних ринків), з урахуванням відповідних вимог європейських директив, спираючись на позитивний досвід розвинених країн у цій сфері, а також з використанням методів економіко-математичного моделювання та прогнозування їх застосування в сучасних реаліях українського енергетичного ринку.

Список використаних джерел

1. Будниченко Ю. Реформування тарифної політики України на шляху вступу до Енергетичного співтовариства Європи / Ю. Будниченко // Економіка України. – 2010. – № 5. – С. 84–95.

2. *Лагутін В. Д.* Пріоритети цінового (тарифного) регулювання природних монополій в Україні / В. Д. Лагутін, Ю. І. Боровик // *Економіка України*. – 2013. – № 7. – С. 44–58.
3. *Запатрина І. В.* Жилищно-комунальна інфраструктура: реформи и система их финансового обеспечения / І. В. Запатрина ; НАН України ; Ін-т екон. и прогнозир. – К., 2010. – 336 с.
4. *Gerrard M. B.* What Are Public-Private Partnerships, and How Do They Differ from Privatizations? / М. В. Gerrard // *Finance & Development*. – 2001. – Vol. 38. – № 3. – P. 7–9.
5. *Андрійчук М. Д.* Сучасні форми господарювання у житлово-комунальній сфері міста : монографія / М. Д. Андрійчук, І. В. Заблудська, І. М. Салуквадзе. – Луганськ : Ноулідж, 2011. – 192 с.
6. *Бобров Ю. І.* Перспективи применения механизма государственно-частного партнерства в Донецком регионе в решении муниципальных проблем (Донецкий регион, Украина) / Ю. І. Бобров // *Вестник МАГ: информационно-аналитический журнал Ассоциации «Международная Ассамблея столиц и крупных городов (МАГ)»*. – 2011. – № 4(32). – С. 42–45.
7. *Полуянов В. П.* Світова практика державно-приватного партнерства в інфраструктурному забезпеченні комунального господарства / В. П. Полуянов // *Економіка України*. – 2012. – № 9. – С. 78–88.
8. *Булгакова М.* Енергозбереження в Україні: правові аспекти і практична реалізація : посібник для місцевих органів влади / М. Булгакова, М. Приступа. – Рівне : Видавець О. Зень, 2011. – 48 с.
9. *Джумагельдієва Г. Д.* Правове забезпечення енергозбереження : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.04 / Г. Д. Джумагельдієва ; Нац. акад. наук України ; Ін-т екон.-прав. дослідж. – Донецьк, 2012. – 32 с.
10. *Калашнікова О. Є.* Проблеми впровадження політики енергоефективності та розвитку альтернативної енергетики на Півдні України : аналітична доповідь / О. Є. Калашнікова ; Регіон. філіал нац. ін-ту стратегічн. досліджень у м. Одесі. – Одеса : Фенікс, 2012. – 44 с.
11. *Угода* про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифіковано із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014 р. // *Офіційний вісник України*. – 2014. – № 75, т. 1. – Ст. 2125.
12. *Офіційний сайт* Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minregion.gov.ua/index.php?category=tp-stat>.
13. *Директива 2003/54/ЄС* Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу стосовно спільних правил для внутрішнього ринку електроенергії, яка скасовує Директиву 96/92/ЄС від 26 червня 2003 р. // *Інформаційний бюлетень НКРЕ*. – 2005. – № 2.
14. *Директива 2003/55/ЄС* Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу стосовно спільних правил для внутрішнього ринку природного газу, яка скасовує Директиву 98/30/ЄС від 26 червня 2003 р. // *Інформаційний бюлетень НКРЕ*. – 2005. – № 3.
15. *Про затвердження Програми модернізації систем теплопостачання на 2014–2015 роки* : Постанова Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 948 // *Офіційний вісник України*. – 2014. – № 4. – Ст. 95.